

شوک درمانی یا کاهش سهم حاکمیت به نفع بخش خصوصی

چرا هنوز مناقشه اصلی اقتصاد ایران بر سر نقش دولت است؟

صفحه ۴

یادداشت - ۱

اصلاحات اقتصادی در سایه وفاق

حمیدحاج اسماعیلی

دولت چهاردهم در دو سال گذشته، با وجود شرایط سخت اقتصادی و سیاسی، توانسته از تشدید بحران های فزاینده جلوگیری کند و اکنون که رئیس‌جمهور جدیدحاج اسماعیلی گفت‌وگوی دیروز خود با مردم بر ضرورت اصلاحات اقتصادی تأکید کرده، زمان آن رسیده‌است که این اصلاحات با تکیه بر انسجام اجتماعی، حمایت از تولید و سامان‌دهی منابع ارزی، به مرحله اجرا برسد. همه‌اقتدار، نهادهای گروه‌ها و جریانات سیاسی باید به دولت برای تحقق این اصلاحات ضروری در حوزه اقتصاد و سایر بخش‌ها کمک کنند.

در ارزیابی بخش دوم سخنان رئیس‌جمهور درباره ضرورت اصلاحات اقتصادی، باید بر این نکته تأکید کرد که دولت چهاردهم در دو سال گذشته با وجود قرار گرفتن در شرایط دشوار و پر تنش تحریم و جنگ و محاصره و البته برخی کارشکنی‌های داخلی رقیب، توانسته در مسیر وعده‌های اصلی خود قرار بگیرد و در عین حال از بروز بحران‌های بزرگ‌تر در اقتصاد و سیاست داخلی جلوگیری کند. اگر چه دولت با مشکلات انباشته، محدودیت‌های ارزی، فشارهای بودجه‌ای و آثار جنگ روبه‌رو بوده، اما کارنامه کلی آن‌را می‌توان مثبت‌انرزیایی کرد. برپرسش اصلی درباره سخنان رئیس‌جمهور این است که دولت در دو سال گذشته دقیقاً چه دستاوردی داشته و مهم‌تر از آن، در دو سال دوم چه اصلاحاتی را باید در اولویت قرار دهد؟ پاسخ به این پرسش بدون توجه به شرایط خاصی که دولت در آن آغاز به کار کرد، ممکن نیست.

دولت چهاردهم از ابتدا در فضایی فعالیت خود را شروع کرد که از یک طرف با کمبودها و کسری‌های متعدد مواجه بود و از سوی دیگر، با فشارهای ناشی از تحولات سیاسی و امنیتی، امکان تصمیم‌گیری‌های عادی را هم دشوار می‌کرد. یکی از نکات مثبت عملکرد دولت، پایدانی رئیس‌جمهور به شعارها و وعده‌هایی است که در آغاز راه مطرح شده بود. در شرایطی که بسیاری انتظار داشتند دولت جدید به سمت افراط و تفریط‌های سیاسی یا اقتصادی برود، پزشکبان کوشید همان مسیر اولیه را حفظ کند و به وعده‌های خود وفادار بماند. همین رویکرد باعث شد دولت در حوزه‌های مختلف، از جمله سیاست‌های اجتماعی و اقتصادی، بتواند از بروز بی‌ثباتی‌های بیشتر جلوگیری کند.

دولت بوده‌است. شعاری که در ابتدا با انتقادهای فراوانی روبه‌رو شد و برخی آن را فاقد کارآمدی تلقی می‌کردند، اما در ادامه به‌ویژه در دوران بحران و جنگ، کارکرد خود را نشان داد. وفاق سیاسی و اجتماعی توانست به انسجام ملی کمک کند و از تشدید اختلافات و رقابت‌های مغرب‌جلوگیری کند، امری که در نه‌بایست بر فضای اقتصادی کشور نیز اثر گذاشت. اگر این رویکرد وجود نداشت، نوسانات اقتصادی می‌توانست بسیار شدیدتر شود و مردم هزینه سنگین‌تری بپردازند. همچنین لازم است به تصمیم‌دولت درباره اصلاحات ارزی و ترجیحی اشاره کرد. به تصمیمی که شجاعانه و به‌موقع بود و توانست بخش قابل توجهی از کژکارکردی‌های ارزی را اصلاح سازد. اگر این تصمیم در زمان فعلی گرفته نمی‌شد، با توجه به محدودیت منابع ارزی و فشار بر بودجه، امکان داشت کسری‌ها افزایش یابد و تورم به مرحله‌ای خطرناک برسد. از همان زمان اجرای این تصمیم، مدیریت منابع ارزی در کشور به‌صورت سختگیرانه‌تری دنبال شد و بانک مرکزی در این بخش به‌نغمه‌برخی انتقادهای سایر گروه‌ها، عملکرد قابل قبولی داشته است. برای توضیح این نکته، باید به تجربه‌های گذشته هم توجه داشت. در دوره‌هایی که منابع ارزی کشور بسیار بیشتر از شرایط فعلی بوده، اما به دلیل بی‌ثباتی‌ها و سوءمدیریت، اقتصاد با آسیب‌های جدی مواجه شده است. از این رو، کنترل منابع ارزی در دوره بحران، اگر چه دشوار بوده، اما از گسترش مشکلات جلوگیری کرده و منابع آن را شده که کمبودهای شکل گسترده‌تری در بازار و معیشت مردم خود را نشان دهد.

اکنون که دولت در آستانه مرحله دوم (دو سال باقی‌مانده) کار خود قرار دارد، باید از فضای نسبی آرامش و انسجام برای آغاز اصلاحات اقتصادی عمیق‌تر استفاده کند. اگر شرایط سیاسی و امنیتی به‌سمت ثبات بیشتری برود، دولت خواهد توانست سیاست‌های اصلاحی را با فراغ‌بال بیشتری پیش ببرد. در این چارچوب، مهم‌ترین اولویت دولت باید توسعه بازار کار، حمایت از تولید و ترمیم آسیب‌هایی باشد که در بخش‌های مختلف اقتصاد بر جای مانده است. معتقدم تمرکز بر معیشت مردم، بدون تقویت تولید و اشتغال، نتیجه‌یابداری نخواهد داشت. بنابراین دولت باید هم‌زمان با مدیریت منابع، زمینه‌سازی برای رونق‌بخشگاه، تسهیل فعالیت‌های خصوصی و کاهش فشار بر ائتشار آسیب‌پذیر فراهم کند. در واقع موفقیت‌اصلاحات اقتصادی در گرو آن است که دولت بتواند میان انضباط مالی، حمایت از تولید و حفظ آرامش اجتماعی توازن برقرار کند.

بر این اساس کارنامه دو ساله دولت چهاردهم را قابل دفاع می‌دانم و در عین حال تأکید می‌کنم که اکنون مهم‌ترین وظیفه دولت آن است که از فرصت آرامش و انسجام برای آغاز اصلاحات اقتصادی استفاده به‌توافق برای پیشبرد اصلاحات اقتصادی استفاده کند. اگر دولت نتواند این مرحله را با موفقیت پشت سر بگذارد، هم معیشت مردم بهبود می‌یابد و هم زمینه برای عبور از بحران‌های مزمن اقتصادی فراهم می‌شود.

رئیس‌جمهور در بخش دوم سوم گفت‌وگوی تلویزیونی خود با مردم گزارشی از اقدامات دولت در حوزه اقتصاد، معیشت و انرژی ارائه کرد و با اشاره به ضرورت اصلاحات اقتصادی، مدیریت ناترازی‌ها، سیاست‌های حمایتی و

برنامه‌های توسعه‌ای دولت، بر تلاوم اصلاحات ساختاری و حفظ معیشت مردم تأکید کرد. مسعود پزشکیان با اشاره به مقاومت‌هایی که در برابر برخی تصمیمات دولت شکل می‌گیرد، گفت: از قتل هر کدام کارهایی

که می‌کنیم یک عده منفعت می‌برند و پول نصیب‌شان می‌شود. طبیعی است که برخورد با این افراد صدا ایجاد می‌کند. هیچ‌وقت هم نمی‌آیند بگویند شما جلوی کسی را گرفته‌اید که در حال سوءاستفاده بوده است؛

می‌گویند فلاتی را که متعلق به فلان جناح بود آوردید یا فلاتی را که را نت‌خوار بود، به کار گرفتید. یعنی به شکلی با شما صحبت می‌کنند... صفحات ۲ و ۳ | [را بخوانید](#)

یادداشت - ۲

پارادوکس صعود در بازار سرمایه

بهمن فلاح

بازار سرمایه کشور پس از یک دوره نوسان فرساینده و بازدهی نزدیک به صفر شاخص کل در یک ماه گذشته، اکنون در فاز جدیدی از تعادل و بازآرایی قرار گرفته است. تحلیل رفتار بازار نشان می‌دهد که استراتژی سرمایه‌گذاران و روند کلی معاملات، بیش از هر چیز با متغیرهای برون‌زا به‌ویژه ریسک‌های سیستماتیک، تنش‌های ژئوپلیتیک منطقه و نوسانات بازارهای جهانی کامودیتی همبستگی پیدا کرده است. در این میان، کاهش نسبی تنش‌های سیاسی و نظامی در منطقه و خلیج فارس در روزهای اخیر، در کنار فروش کردن موقت التهابات پیرامون تنگه هرمز، محرک اصلی بازگشت رفق به تالار حافظ بوده است؛ روندی که با واکنش مثبت و هم‌زمان بازارهای جهانی نفت و طلا نیز همراه بود.

از منظر تحلیل بنیادی، محرک‌های داخلی قدرتمندی برای حمایت از این روند صعودی وجود دارند. انتشار گزارش‌های مالی درخشان فصل بهار شک‌ها نشان داد که بدنه تولیدی و صنعتی بازار از رشد سودآوری قابل توجهی برخوردار است. تلاوم این روند در گزارش‌های عملکردی نیز به نفع و به وضوح صحت گذاشت. بر اینکه جهش سودآوری صنایع، مقطعی و گذرا نبوده است، در کنار این فاکتور درون‌زا، حاکم شدن رکود سنگین بر بازارهای موازی نظیر ارز، طلا و خودرو (که در بازه ۴۰ روزه اخیر باردهی واقعی منفی را نصیب فعالان خود کرده‌اند)، جذابیت ارزی و باز سرمایه‌را دوچندان کرده است. بازگشت جریان نقدینگی پارک شده به بورس، ثبت ورود نقدینگی حقیقی قابل توجه در آخرین روزهای معاملاتی و انباشت تقاضای خرید نشان‌دهنده پتانسیل بالای بازار برای تداوم رشد در مرادهاست. برآیندهای ناشی از اصلاح‌های ناگهانی به شمار می‌رود.

انرژی چه رابطه‌ای با توسعه دارد؟

قرار می‌داد. بر این اساس، کشورهای در حال توسعه و توسعه‌یافته به‌طور هم‌زمان با چالش‌های جدی در مورد نسبت منابع انرژی خود و توسعه پایدار روبه‌رو هستند و شاهد شرایط ناپایدار در بسیاری از کشورها هستیم که این امر نشانه تأثیر انرژی بر توسعه جهان است که در رابطه با ایران، وضعیت وخیم‌تر نیز است. بر اساس تازه‌ترین آمارها، ایران به دارا بودن بیش از ۲۰۰ میلیارد بشکه ذخایر اثبات شده نفت (منبع: Worldometers)، رتبه سوم جهان (پس از هند و ونزولا و عربستان سعودی در رتبه سوم) قرار داشته و حدود ۱۲ درصد از کل ذخایر نفتی جهان را در اختیار دارد. همچنین با حدود ۳۲ تا ۳۴ تریلیون مترمکعب ذخایر اثبات شده گاز طبیعی، پس از روسیه در جایگاه دوم جهان جای گرفته و حدود ۱۷ درصد از ذخایر گازی جهان به ایران تعلق دارد. این جایگاه ممتاز، ایران را به یکی از معدود کشورهای دارای مزیت مضاعف نفتی و گازی در منطقه تبدیل کرده است. پرسش مهمی که امروز بیش روی ماکرآن دارد اینکه چقدر از این مزیت در خدمت توسعه پایدار بوده است؟ [ادامه در صفحه ۳](#)

یادداشت - ۲

منجی پروری و توسعه نیافتگی

علی حیات‌نیا

مسائل جمعی تناسب دارد. یکی از نمودهای این وضعیت، چرخه فقر مان پروری و منجی‌گرایی است. به جای آنکه حل مسائل را به سازوکارهای پایدار، نهادهای پاسخگو، قواعد روشن و فرآیندهای تخصصی گره بزنیم، اغلب در جست‌وجوی یک چهره کارزماتیک هستیم، کسی که گمان می‌کنیم بتواند گر‌های پیچیده را به تنهایی باز کند. موفقیت یک ورزشکار، هنر مند یا فعال اقتصادی، گاه بی‌آنکه دلیل معتبری وجود داشته باشد، به توان او در فهم و راهبری مسائل اجتماعی، اخلاقی یا عمومی تعمیم داده می‌شود. این نگاه مسوولیت را از ساختارها و نهادهای بر می‌دارد و بر دوش افراد می‌گذارد، افرادی که اساساً ممکن است برای چنین نقشی آموزش ندیده و تجربه‌ای نداشته باشند. این وضعیت را می‌توان با مفهوم اثر هاله‌ای توضیح داد. اثر هاله‌ای زمانی رخ می‌دهد که یک ویژگی بر جسته و مثبت فرد مانند شهرت، جذابیت یا موفقیت حرفه‌ای، قضاوت ما را درباره سایر ویژگی‌های او تحت تأثیر قرار دهد. در چنین وضعی، موفقیت در یک عرصه به اثبات‌نشانه‌ای از خرمندی عمومی، صلاحیت اخلاقی، دانش اجتماعی یا توان رهبری تلقی می‌شود. اما میان این امور رابطه ضروری نیست. در ورزشکار بر جسته بودن، الزاماً به معنای تحلیلگر بر جسته بودن نیست همان‌طور که محبوبیت هنری یا موفقیت اقتصادی، خود به خود در را به مرجع قرار آنکا در موضوعات پیچیده جمعی تبدیل نمی‌کند. البته موضوع ما این نیست که افراد مشهور نباید حرف بزنند یا در مسائل عمومی مشارکت کنند، طبیعتاً هر

یادداشت - ۴

حمید خدری

توسعه و رابطه آن با انرژی خواهیم پرداخت و به این پرسش پاسخ خواهیم داد که آیا نسبت توسعه با انرژی ناگزیر است؟ به‌طور کلی اگر به میزان توسعه اقتصادی دنیا طی دوره‌های اخیر توجه داشته باشیم؛ بسیار روشن است که بخش مهمی از این توسعه از مسیر انرژی می‌گذرد و در واقع انرژی تعیین‌کننده توسعه در بسیاری از ابعاد شده است. این موضوع از این نظر دارای اهمیت است که کشورهای دارنده ذخایر مهم انرژی دیدگاه واقع‌بینانه‌ای به توسعه داشته باشند و از منابع در دسترس خود بهتر استفاده کنند. بر همین اساس رابطه انرژی برای رسیدن به توسعه امری بسیار

یادداشت - ۵

خطرات ابر توری

مر تقی دانش

پروژه توری که طی سال‌های گذشته با آن درگیر بوده‌ایم، یک تورم فزاینده بوده که از دوران جنگ اقتصادی و روی کار آمدن دولت ترامپ، شدت یافته است. کاهش تولید و عرضه محصولات، از مولفه‌های اصلی این فرآیند است و چنانچه این روند تداوم یابد، نباید انتظار کاهش تورم ملموسی را داشت؛ به‌طوری که در افق بلندمدت، حتی با نوسانات کاهشی تا ۵ تا ۲۰ درصدی، روند کلی همچنان افزایشی باقی خواهد ماند.

نکته قابل توجه این است که با وجود تورم بالای ۵۰ درصد، اقتصاد ایران هنوز وارد فاز تورم نشده است. در تجارت جهانی همچون زیمبابوئه، ترکیه و آلمان پس از کاهش جهانی دوم، اقتصادها پس از یک دوره تورم بالای ۵۰ درصد، به سرعت وارد ابر تورم‌های بالای ۱۰۰ درصد شدند. خوشبختانه اقتصاد ایران تاکنون از این ورطه فاصله گرفته که نشان‌دهنده مدیریت نسبی دولت در این حوزه است؛ و این موضوع می‌تواند به عنوان یک «کیس استادی» (مورد پژوهی) قابل بررسی باشد.

تلاش برای کاهش تنش‌ها، ضرب انتظارات تورمی را می‌گیرد. در تیرماه ۱۴۰۵ نیز شاهد کاهش سرعت رشد قیمت کالاها و خدمات بودیم که ناشی از نوسانات متأثر از مذاکرات و رویکردهای صلح‌جویانه است. همین نگاه مثبت به آینده، مانع از رسیدن تورم به مرحله بحران شده است. اگر به سمت افزایش تولید، رشد تجارت و رفع کسری بودجه دولت حرکت نکنیم، تورم تداوم تنش‌های منطقه‌ای، دستپاچی و پاشاک و مسکن و سپس نیازهای ثانویه ضروری است. ما باید از «عالم برزخ نه جنگ و نه صلح» خارج شویم. کاهش تنش‌های منطقه‌ای، دستپاچی به نتیجه در مذاکرات با امریکا، فعال‌سازی بنادر و احیای تجارت خارجی، پیش‌شرط‌های اصلی خروج از این وضعیت هستند. وقتی انتظارات جنگی وجود داشته باشد، امنیت سرمایه‌گذاری به‌طور کامل از دست می‌رود. دولت باید در بودجه‌بندی و چاپ پول انضباط مالی سختگیرانه‌ای اعمال کند. از سوی دیگر تسهیلات تکلیفی و بی‌رویه بانکی که منجر به خلق نقدینگی می‌شوند، نه تنها کمتر از چاپ پول توسط بانک مرکزی نیست، بلکه گاهی آثار مخرب‌تری بر تورم دارد و باید مدیریت شود.

در حال حاضر قیمت مسکن و اجاره به سقف ظرفیت خود رسیده‌اند و به همین دلیل شاهد کاهش سرعت رشد اجاره‌بها هستیم، هر چند این بازار احتمالاً به دنبال جریان عقب‌ماندگی‌هاست. در شرایط فعلی ظرفیت رشد جهشی در اجاره وجود ندارد، اما احتمال آن در آینده دور از انتظار نیست؛ مشابه اتفاقی که برای قیمت مسکن در ماه‌های اخیر رخ داد که پس از چند سال ثبات، با امضای توافقات، جهش دو برابری را تجربه کرد.

«تعادل» روند معاملات بازار سهام در هفته‌ای که گذشت را بررسی می‌کند

رالی صعودی بورس ادامه دارد؟

بازار سهام یک هفته سرسبز مثبت را پشت سر گذاشت و توانست در مقابل بازارهای موازی شرایط بهتری را برای خود رقم بزند. بلوجود اینکه این هفته بورس تهران یک‌روز تعطیل را پشت سر گذاشت اما توانست بازدهی قابل توجهی را تجربه کرد. دومین هفته مرادماه توانست یکی از پربروق‌ترین و مثبت‌های هفته‌های بازار سهام شود. هفته‌ای که گرچه به دلیل تعطیلی رسمی و روز سه‌شنبه، تنها چهار روز معاملاتی داشت، اما از نظر رشد شاخص‌ها و روند نقدینگی حقیقی و افزایش تقاضا در اغلب نمادها، عملکردی قابل توجه ثبت کرد. بررسی‌ها نشان می‌دهد که بورس تهران هر روز ارزنده‌تر از روز گذشته... [صفحه ۴ | را بخوانید](#)

چرا بازار خودرو از رونق افتاد؟

از سقوط تقاضا تا جولان حواله‌های صوری وارداتی

تعادل | بازار خودرو دیگر جذابیت‌سال‌های گذشته را برای خریداران و سرمایه‌گذاران ندارد؛ کاهش قدرت خرید، افت فاصله قیمت کارخانه و بازار، تأخیر در تحویل خودرو و انتظار برای تعیین تکلیف نرخ ارز، تقاضا را به شکل محسوسی کاهش داده است. در همین شرایط، بازار خودروهای وارداتی نیز با چالش‌های زیادی روبه‌رو شده؛ فروش حواله و ثبت نام بیش از ظرفیت واقعی بر برخی عرضه‌کنندگان که به گفته فعالان صنفی می‌تواند خریداران را با مابه‌تأخیر، بالابالکینی و حتی خطر از دست رفتن سرمایه مواجه کند. مجموعه این عوامل... [صفحه ۷ | را بخوانید](#)